

TENAESTELIN

ጤና ደስታልን

Årgång 57

Nr 2
December
2016

Medlemsblad för Svensk-Etiopiska Föreningen

Fortfarande går pojkar i Etiopien flera år längre i skolan än flickor visar FN-statistik från 2014. Men det går åt rätt håll och mycket görs på olika håll för att det ska bli en förändring. I barnloppet som Plan i Etiopien arrangerade den 19 november - dagen före Great Ethiopian Run - var det till exempel flickorna som stod i fokus. Se sid 14.

I Tenaestelin den här gången bl.a:

Rapport från höstmötet sid 4-5 • Om kaffe handlar både Anki Bjuhrs artikel på sid 6 och Ulrika Samnegårds doktorsavhandling på sid 22-23

Om ett öron-näsa-halsteam från Uppsala som opererar/undervisar på Yekatit 12-sjukhuset i Addis Abeba sid 18-20 • Om Etiopiens konstskatter som behöver vård sid 16-17 • Om boken som handlar om Haile Selassie sid 24-27

TENAESTELIN

ᄁᄁ ᄁᄁᄁᄁ

Ansvarig utgivare: Biniyam Wondimu
Tryck: Fyris-Tryck AB

Adressändringar

ska snarast meddelas till Örjan Åkerrén,
se adress nedan.

Manusstopp

Manus till nästa nummer skickas till
någon i redaktionskommittén senast den
1 maj 2017 med e-post.

STYRELSE

Ordförande:

Biniyam Wondimu
Bergstigen 12
171 34 Solna
Tel: 08-524 88 387
E-post : biniyam.wondimu@ki.se

Vice ordförande:

Håkan Pohlstrand
Skottbacken 8, Vansö
645 92 Strängnäs
Tel: 0152-200 02

Sekreterare:

Jan Olof Gustavi
Sandbäcksvägen 92
144 62 Rönninge
Tel: 08-532 504 26
E:post: jog@adwa.se

Skattmästare/medlemssekreterare:

Per Wallgren
Åkervägen 36
756 51 Uppsala
Tel: 018-418 34 56
E-post: per.wallgren@sva.se

Örjan Åkerrén

Valloxvägen 40L
741 42 Knivsta
Tel: 018-34 15 90
E-post: orjan55@me.com

Övriga styrelseledamöter:

Wessen Beshah	08-603 80 20
Sven Britton	08-678 86 70
Anne Naglo	073-200 91 13
Ingegerd Nylander	08-30 34 56
Sonja Pohlstrand	0152-200 02
Josef Yohannes	070-740 20 93

Redaktionskommitté:

Pia Virving
Tel: 08-500 272 22
E-post: pia.virving@telia.com

Ingegerd Nylander

Tel: 08-30 34 56
E-post: ingegerd.nylander@gmail.com

Sven Britton

Tel: 08-678 86 70
E-post: sven.britton@ki.se

Annika Smith

Tel: 072-544 68 25
E-post: annika.smith@comhem.se

Martin Hydén, webmaster

martin@martinhyden.se

Reseinformation:

Håkan Pohlstrand
Tel: 0152-200 02

Medlemsavgifter:

Medlemsavgiften är 250 kr per hushåll,
dvs alla personer som bor på samma
adress.
Avgiften betalas in på pg 45 97 88-6,
Svensk-Etiopiska Föreningen

Ordföranden har ordet

Välkommen till ett nytt nummer av Tenaestelin! Höstmötet, den 22 oktober 2016, blev verkligen lyckat och antalet deltagare på restaurang EthioStar var många. Det var speciellt hoppingivande att se så många unga deltagare. Vi hade ett allsidigt program som berörde utvecklingen i Etiopien, även konst och musik stod på programmet. Av Eva Poluha och Elehu Felleke fick vi höra om deras bok "Thinking Outside the Box: Essays on the History and (Under) Development of Ethiopia". Vi hade också en mini-konstutställning, där Berit Sahlström ställde ut och berättade om de vävnader hon vävt som illustration till Tekeste Negash bok "Woven into the Tapestry". Konstnären Loulou Cherinet, konstprofessor på Konstfack, berättade om sin konstnärliga resa mellan Addis Abeba och Stockholm och vi avslutade mötet med etiopisk dans och mat. Ett stort tack till alla som var med den här dagen.

Förutom redogörelser från höstmötet har vi i Tenaestelin den här gången artiklar om EDUF, stiftelsen som ger stöd till medicinsk utbildning i Etiopien, om ENT+, som gör resor ner till Addis Abeba för att dela med sig av sin medicinska kunskap inom öron-näsa-halsområdet. Det handlar också om etiopiska konstskatter, om svenska skolan som fyller 70 år och mycket mer.

Trots gynnsam ekonomisk utveckling med relativ fred och stabilitet de senaste 25 åren har situationen i Etiopien under 2016 varit orolig och instabil. Landet har skakats av protester och oroligheter som krävt människoliv och förstörelse av egendom. Som ett resultat av oroligheterna beslutade den etiopiska regeringen att införa undantagstillstånd i hela landet fr.o.m. oktober

under 6 månaders tid. Landets premiärminister Hailemariam Desalegn medgav att folkets missnöje var legitimt och erkände att ansvaret delvis ligger hos regeringen som inte har lyckats minska ungdomsarbetslösheten, förbättra rättsväsendet och bekämpa korruptionen.

Regeringen har ombildats med några nya ministrar som inte tillhör det styrande partiet och premiärministern har lovat djupgående reformer, det gäller också valsystemet, under de närmaste åren. Föreningen kommer att följa upp utvecklingen noggrant och kommer fortlöpande att informera om utvecklingen.

Med de orden sätter jag punkt och önskar er en

*God Jul och ett Gott Nytt År!
Biniyam Wondimu*

Höstträffen den 22 oktober

Per Wallgren redogör för föreningens ekonomi.

Skattmästare Per Wallgren hälsade alla nya som gamla Etiopienvänner varmt välkomna till höstträffen. Per började med att göra en kort redogörelse för föreningens ekonomi, som är stabil: 79.000 kr i kassan och 58.000 kr på banken.

Resultatet på fonderna är i dagsläget 738.000. Ur Karin Mobrings fond kommer den andra utbetalningen av tre på 25.000 kr att betalas till Aira Hospital och Fatigifonden, enligt beslut på årsmötet 2015.

Till Medhen Social Centre och syster Senkenesh betalas 20.000 kr per år i tre år, enligt beslut på årsmötet 2015. Stödet går till ungdomar från ALERT-området som blivit antagna till högre utbildning.

Per berättade vidare att Trädplanteringsprojektet ligger på is, området på Entoto är färdigplanterat. I stället kommer vi att stödja ett bespisningsprogram på någon skola i Addis Abeba. Vinsten från dagens lotteri – 3.000 kr - tillfaller det projektet.

Susan Johansson, som tillsammans med sin make Ulf, driver projektet Hylte hjälper Debre Zeit berättade att de 10.000 kr per år de fått i stöd hjälper 82 barn och 32 familjer med skolgång, mediciner och akuta insatser vid behov.

Under dagen sålde Azeb Binega boken **”Världens Mamma”** för 150 kr till förmån för syster Senkenesh. Boken finns på tre språk; amharinja, svenska och engelska. Kan beställas på www.bokus.com.

Det nystartade företaget **Fina Bönan**, som importerar kaffe från Etiopien, presenterades av Sara Yirga som tillsammans med sin kollega Yordanos Jembere fanns på plats. Den svenska partnern i företaget, Anki Bjuhr, skriver mer på sid 6.

På bilden fr. v. Yordanos Jembere, Sara Yirga och Anki Bjuhr.

Sara gav oss en kanske oväntad betydelse av den traditionella kaffeceremonin. Under den mest akuta perioden med hiv och aids var kaffeceremonin ett viktigt forum för kvinnor för att sprida information och motarbeta vidskepelse om hur hiv smittar och hur man skyddar sig från att bli smittad.

Vår styrelseledamot Josef Yohannes kunde berätta att den kände franske poeten Arthur Rimbaud (1854-1891), som levde i Harar i tre olika perioder mellan 1880 till 1891, var den förste exportören av etiopiskt kaffe till Europa. Kaffet – arabic mocca – levererades till Le Café Procope i Paris, som funnits sedan 1686. Rimbaud var den andre icke-muslin som fick tillåtelse att bosätta sig innanför muren i Harar. Hans hus har renoverats av UNESCO och är sedan år 2000 ett museum, The Arthur Rimbaud Cultural Centre. Hela den gamla staden innanför muren – Jugol Harar – har upptagits i UNESCO:s världsarvslista.

Arthur Rimbaud slutade skriva poesi vid 21 års ålder. Han hamnade så småningom i Aden, där han fick arbete som hamnarbetare. Med tiden blev han en av nyckelpersonerna som smugglade vapen till kejsare Menelik II.

Arada Sverige är en sluten Facebook-grupp med cirka 400 medlemmar som välkomnar alla som är intresserade av Etiopien. Eden Berehe berättade att syftet med gruppen är att samla så många erfarenheter och kunskaper om Etiopien som möjligt under ett och samma tak för att underlätta för alla som vill bo och verka i Etiopien. Hur man investerar, söker sina rötter, bostad, arbete, utbildning. Arada (betyder street smart, ungefär urban och modern) är religiöst och politiskt obunden. En plats där du kan ställa frågor, utbyta tips, kontakter och erfarenheter kring om hur man går till väga i Etiopien. Välkommen!

Facebooksida: Arada Sverige – en svensk-etiopisk kompass

Eden Berehe berättade om Arada-gruppen i Sverige

"Thinking outside the Box". Varför är Etiopien fortsatt så fattigt? Trots sina naturtillgångar, mänskliga resurser och en rik historia. Det är en av de frågor som Eva Poluha, socialantropolog, och Elehu Feleke, kardiolog, försöker besvara i sin bok. Mer om det på sidorna 8-9.

Elehu Feleke och Ewa Poluha som stod för en av punkterna på höstmötet.

"Woven into the Tapestry". Berit Sahlström har tillsammans med sin man Tekeste Negash givit ut boken *Woven into the Tapestry*, anmäld i förra numret av Tenaestelin. Berit har illustrerat boken med sina vävnader med porträtt av fem kvinnor, som varit av stor betydelse för Etiopiens historia, Ahyewa (Sofya), Makeda (drottningen av Saba), Eleni, Taytu, Sylvia Pankhurst. Berit hade tre av sina vävnader utställda på EthioStar - Taytu, Ahyewa och drottningen av Saba. Tekeste, som skrivit texten, gav en kort beskrivning av de fem kvinnorna och Berit förklarade hur hon färdigställt vävnaderna och de olika symboler hon inkluderat in i varje vävnad, för varje kvinnas speciella tid och betydelse. Läs mer på sid 7.

"Min konstnärliga resa mellan Addis Abeba och Stockholm". Loulou Cherinet är en mångsidig konstnär med en betydande erfarenhet av konstnärlig praktik och utställningsverksamhet runt om i världen. Hon är utbildad i såväl Sverige som Etiopien och arbetar i båda länderna. På sid 21 berättar hon om några av sina arbeten.

*Ingegerd Nylander.
Bilder: Martin Hydén*

Fina Bönan och samarbetet med Saras rosteri i Addis—

Det var 15 år sedan som jag kom till Addis Abeba för första gången. Det är ungefär lika länge sedan Tenastelin blev en ny bekantskap och det hände att det blev några artiklar skrivna av mig från Addis på den tiden. Nu har jag hittat tillbaka till Etiopien via kaffet som var en annan ny bekantskap när vi flyttade ner 2001.

Etiopiskt kaffe. Riktigt kaffe. Rostat och malet i samma stund det dricks ur de där gulliga kopparna. Den ståtliga Jabenan som är så fin!

Jag undervisar i svenska som andraspråk på Komvux Lidingö och vi har hunnit bo på andra platser efter Addis Abeba. Plötsligt blev drömmen om riktigt gott etiopiskt kaffe närvarande igen. För att göra en lång historia kort så blev jag introducerad till Sara. Sara har ett rosteri i Addis Abeba, Ya Coffee Roasters, och hon har en spännande bakgrund inom FN men vill nu satsa på kaffe. Precis som jag. För min del handlar det om att prova detta på sidan om min andra passion; att undervisa medan Sara och hennes man som driver detta gör det helt och fullt sedan några år tillbaka.

Ni som kom till föreningsmötet på Ethio Star kunde lyssna på Sara och mig. Sara berättade om hur lite kaffe som exporteras av etiopiska rostare. Hon berättade om kaffeindustrin från böna till kopp. Lite kort om oss är att vi har jobbat ihop sedan

Sara Yirga (t.v.) och Anki Bjuhr som inlett ett samarbete, som handlar om KAFFE.

Foto: Martin Hydén.

i somras med vår idé. Genom att inte bara köpa in kaffeböner som sedan rostatas i Sverige, så rostatas kaffebönorna i Addis. På så vis stötts förädlingen av denna råvara som ursprungligen kommer från Etiopien. Detta bidrar till fler jobb och mer utveckling i förädlingsprocessen.

Mitt företag heter FINA BÖNAN och startades i samband med att jag skriver digitalt läromedel och även säljer klänningar från Danmark. Namnet är mångtydigt - "fina böner från Etiopien och klänningar för fina böner". Kaffebönorna kommer att börja säljas under varumärket FINA BÖNAN i januari 2017 och jag har en Jabena som logga och kommer att sälja tre sorters blandningar av etiopiska kaffeböner. Dessa kommer från Sidamo, Yirgacheffe och Harar bland annat. Ni kan köpa kaffebönorna i min webbutik eller beställa via mejl. Det kommer att finnas några caféer och butiker där ni kan hitta det också.

Woven into the Tapestry:

Om konstnären Berit Sahlström och vävnaderna

Berit Sahlström och Tekeste Negash framför vävnaden föreställande drottning Taytu.

Foto: Martin Hydén.

Forts från föregående sida

Sara och jag skrev ett partnerskapsavtal

i samband med besöket av den etiopiska delegationen med affärskvinnor som besökte Stockholm i oktober och i närvaro av Etiopiens First Lady HE Mrs Roman Tesfaye. Vi är med i nätverken #SHE TRADES och Women in Coffee. Ja, detta är en spännande resa och vi är glada att vi fick medverka på föreningsmötet och hoppas att ni ska tycka om vårt kaffe och stötta vårt arbete. Vi vill erbjuda det bästa kaffet och göra lite skillnad som vår slogan beskriver det: "Taste the difference - make a difference!"

Anki Bjuhr

Läs mer på hemsidan: www.finabonan.se

Kontakt email: finabonan@gmail.com

Gilla gärna FINA BÖNAN på Facebook!

Berit Sahlström är fil dr i konstvetenskap, konstnär och bildvävare. Hon disputerade 1990 med en avhandling om politiska affischer i Etiopien och Moçambique. Innan hon blev konstnär på heltid arbetade hon som forskare och lärare vid Uppsala universitet, Linköpings universitet och Högskolan i Gävle.

- Jag arbetar i en moderniserad form av flamskväv, tekniken som spreds från Flandern till Sverige på 1540-talet, berättar Berit. Antingen väver jag utan förlaga, eller med en skiss bakom varpen i den upprättstående vävstolen. Inslagen av ullgarn kombineras och vävs in, 1-7 trådar i taget, centimeter för centimeter. När väven är klar återstår nedklippning, putsning, montering, fästning och upphängning.

Det tar en månad per kvadratmeter att färdigställa en väv, fortsätter Berit. Det inkluderar då färdigställandet av skisser, varpning och att sätta upp varpen i vävstolen.

Boken och vävnaderna var utställda på svenska ambassaden och etiopiska vetenskapsakademien i Addis Abeba på Internationella kvinnodagen den 8 mars i år.

Berit har haft utställningar med sin konst och sina vävnader på många platser i Sverige samt i England och USA.

Ingegerd Nylander

Fortfarande fattigt trots många framsteg

Om boken "Thinking outside the box"

BNP har ökat markant de senaste 10-15 åren, den extrema fattigdomen har minskat och nästan alla barn börjar i skolan i dag. Utvecklingen i Etiopien har onekligen varit positiv. Trots det - Etiopien är fortfarande ett av världens fattigaste länder. Få människor byter jordbruksarbete mot jobb i industrin eller i tjänstesektorn, konstaterade bland annat Eva Poluha i sitt anförande på höstmötet, det som handlade om hennes och Elehu Felekes bok "Thinking outside the box".

Ett mycket uppskattat anförande måste tilläggas, där hon och maken Elehu Feleke metodiskt och pedagogiskt i korthet redogjorde för innehållet i boken.

- När det gäller utbildningen har stora investeringar gjorts. Tyvärr har kvaliteten blivit lidande, vilket påverkar utvecklingen i stort. Möjligheterna för ekonomisk utveckling har även starkt begränsats av det ringa handlingsutrymme som finns för privata entreprenörer, där myndigheternas starka kontrollbehov står i vägen för egna initiativ.

"Thinking outside the box" är uppbyggd i tre delar. Den första handlar om landets historia från första århundradet och fram till idag.

- Historien, bakgrunden till det som händer i dag, är viktig, kommenterade Poluha, som berättade att tolkningar som görs idag av såväl politiker, journalister som andra ofta saknar historisk förankring.

Ett exempel hon nämnde var att etnisk tillhörighet framställs som viktigast i etiopisk historia och därför också för dagens politik. Där framhävs Amharas som en

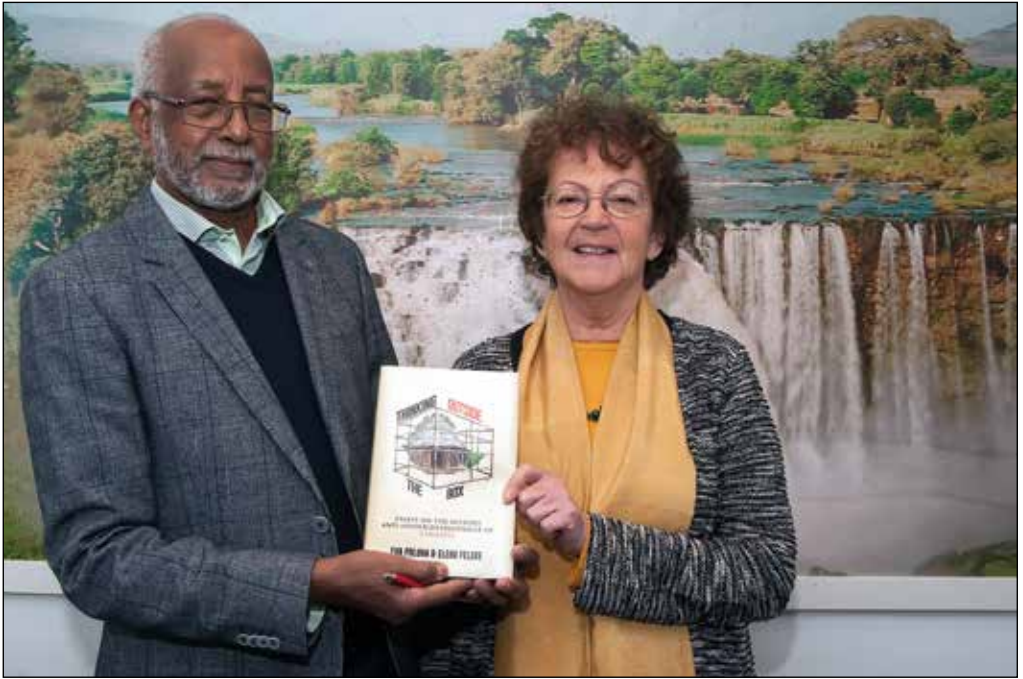
grupp som förtryckt både Oromos och Tigres men också andra språkgrupper. Den tolkningen är felaktig, menade Poluha och baseras troligen på en sammanblandning av amarinja som språk med de som talar amarinja som modersmål.

- Medan amarinja som språk varit överklassens, feodaltherrarnas sätt att kommunicera sedan åtminstone slutet av 1500-talet, så har det samtidigt varit modersmål för de flesta bönder i främst Gojjam-, Gonder- och Welloregionerna. De senare har dock varit lika förtryckta som bönderna i de övriga delarna av landet med andra modersmål. Konflikterna i landet har snarare handlat om en kamp om makten mellan olika feodaltjejer än om etnicitet.

Ett annat exempel som Poluha nämnde är det faktum att oromotalande feodaltjejer är lika hög grad som amarinja- och tigrinjatalande feodaltjejer deltagit i maktkamper. En detalj som glöms bort är det faktum att oromotalande feodaltjejer styrde en stor del av landet under närmare 100 år i sträck, under den s.k. Zemene Mesafintperioden.

Eva Poluha: - Som ett tredje exempel kan nämnas att även om Etiopien existerat som stat i cirka 2000 år så har dess geografiska utsträckning varierat stort. Men en stor förändring inträffade under slutet av 1800-talet då Etiopiens gränser godkändes internationellt av bl.a. England, Frankrike och Italien. Landet blev då en nationalstat, senare medlem av Nationernas förbund.

Bokens andra del handlar om dagens Etiopien. Om utbildningsresurser, om befolkningen, om naturresurser och landets

Eva Poluha och Elehu Feleke, författarna till boken "Thinking outside the box".

ekonomi. På vilket sätt har samhället och den politiska miljön bidragit till den snabba ekonomiska utvecklingen? Finns det bevis för att en strukturell förändring av ekonomin pågår? Granskningen visar att det parallellt med den ekonomiska tillväxten finns hinder och därmed utmaningar och att ingen strukturell förändring har ägt rum i betydelsen mindre råvaruproduktion och ökad produktion av industrivaror och tjänster.

Bokens tredje del behandlar utveckling och underutveckling ur ett bredare perspektiv. Författarna frågar sig vilka faktorer som bidragit till västvärldens utveckling.

- Viktigast är det faktum att man hade möjlighet att tänka fritt, undersöka möjligheter och ifrågasätta det som togs för givet, allt en förutsättning för framgångsrik utveckling.

Länder i Asien som Japan, Sydkorea,

Taiwan och Kina tog sen efter och byggde själva vidare på västs kunskaper. Givetvis var staten i de här länderna starkt engagerad i utvecklingsprocessen och samarbetade med, snarare än mot, privata entreprenörer. Det sista nog så viktigt.

- **Intresset i Etiopien** för att ta till sig nödvändig kunskap har inte varit tillräckligt stort och det har funnits ett motstånd mot förändringar. Detta tillsammans med svårigheterna för privata entreprenörer gör att utvecklingen hämmats, menar Poluha och Feleke.

De två ser ändå positivt på framtiden för Etiopien.

- Men man måste ha tilltro till sin befolkning. Lyssna på dem och lita på deras kunskap, kapacitet och omdöme, vilket är en förutsättning för utveckling. Därutöver måste bl.a. kvaliteten på utbildningen förbättras.

Han fick vidareutbildning två år i anesthesiologi

Firomsa Yadete, 36 år, har arbetat på Airasjukhuset i 17 år. Han har gått den långa vägen. Blev sjuksköterska på diplomnivå för sju år sedan på Aira nursing school, arbetade dessförinnan på sjukhuset som assistent och tekniker.

Firomsa Yadete.

I flera år har han arbetat som operations-sköterska. Med stöd från EDUF studerade han anesthesiologi två år i Harar och i juli 2016 fick han sitt "advanced diploma" för att den 11 november i år få den licens som kräver att man klarar av ett landsomfattande prov.

Studierna i Harar innehöll både teori och praktik.

- Inte alls svåra, berättade Firomsa för Jan Thews och Gerry Rönmark.

Firomsa arbetar efter examen med samma saker som tidigare.

- Efter att ha fått lära mig mera om teorin bakom arbetet och fått den formella kompetensen känns arbetet mycket bättre.

Firomsa är gift och har två söner. Han är född i en fattig familj 80 km öster om Aira, men adopterades vid tio års ålder av en familj i Aira och det var så han hamnade här.

Text: Jan Thews/Pia Virving

Foto: Gerry Rönmark

Firomsa Yadete (fr.v.) kom i bil med chaufför från

Airasjukhuset tillsammans med Djale Tesfye och dr.Tariku, som efterträtt Erik Erichsen.

EDUF och stöd till medicinsk utbildning

Gerry Rönmark (t.v.) och Jan Thews som precis kommit hem från en resa till Etiopien.

Foto: Bertil Forsfjäll.

Det var efter flera besök i Etiopien och hos doktor Erik Erichsen vid Airasjukhuset, som Gerry Rönmark och Jan Thews 2009 bestämde sig för att starta EDUF (Educational Microloan and Scholarship Foundation). Hjälpen därifrån ges i form av räntefria lån och/eller bidrag.

I första hand handlar det om stöd för medicinsk utbildning i Etiopien, men även andra länder kan komma i fråga. Den som får ett lån får det avskrivet efter några års arbete på ett avlagt sjukhus, där man har svårigheter att rekrytera personal.

Som registrerad insamlingsstiftelse får maximalt 25% av intäkterna användas för administration.

- Styrelsen står för sina resor ner till Etiopien, för porto, tryck och annan administration, så för EDUF:s del handlar det alltså om 0%, förklarar Jan Thews, som tillsammans med Gerry Rönmark nyligen kom hem från ett besök i Etiopien.

Situationen i Etiopien gjorde att de den här gången inte kunde göra de ordinarie resorna i landet.

- Det löste sig på så sätt att man från Airasjukhuset kom in till oss i Addis. Dessutom fanns några av våra stipendiater redan där för sin utbildning, förklarar Gerry Rönmark.

Pia Virving

Sintayehu sjuksköterska tack vare EDUF

Sintayehu Bire Oda, 28 år, gick tio år i skolan och arbetade som skoputsare innan han fick jobb på en klinik som drivs av katolska nunnor i Gosa, 41 mil sydost om Addis Abeba. Tack vare ett stipendielån från EDUF kunde han utbilda sig till sjuksköterska. Han tog sin examen i augusti 2016.

Sintayehu Bire Oda.

Under studietiden på ett privat college i Ziway, som ligger 24 mil från Gosa, bodde Sintayehus familj, fru och två döttrar, 5 och 1 år, kvar i Gosa. Där har också Sintayehu vuxit upp med sin familj. Pappan var bonde.

Så fort som Sintayehu var klar med sin examen började han arbeta på kliniken i Gosa som *clinical nurse*.

Uptagningsområdet för kliniken i Gosa utgörs i första hand av samhället Gosa som har cirka 8 000 invånare. Orten ligger 2 700 meter över havet och har därför inga problem med malaria. Man tar emot 15-80 patienter om dagen, det största antalet under torrperioden.

Kliniken har 10 bäddar exklusive en särskild avdelning för tuberkulospatienter. Inga operationer utförs. Barnafödandet sker vanligtvis i hemmen med hjälp av någon assistent, men i speciella fall på kliniken. Hiv-patienterna, som är ganska få, får gratis medicin medan övrig medicin betalas av patienterna själva.

Vanligaste åkommorna är parasit-

Sintayehu tillsammans med hustru och döttrar, 5 och 1 år.

sjukdomar följt av lunginflammation och sexuellt överförbara sjukdomar.

Avståndet från Gosa till närmaste *Health Center* är 15 km. Där kan mer kvalificerad provtagning och vård utföras. Till närmaste distriktssjukhus i Adola är det 85 km och där klarar man av vissa operationer. Handlar det om kejsarsnitt måste man ta sig 13 mil till regionsjukhuset i Awassa, eller 10 mil till Irgalam. Diagnosen bestämmer vart man ska åka för att få vidarebehandling.

Sintayehus hustru arbetar också inom hälsosektorn som *Health Extension Worker* med information till byarna runt omkring i hygienfrågor. Problemen är särskilt stora i torrtider, då man dricker förorenat vatten med följd att man drabbas av olika parasitsjukdomar.

*Text: Jan Thews/Pia Virving
Foto: Gerry Rönmark*

Oviss framtid för svenska skolan som fyller 70

I år firar Svenska skolan i Addis Abeba, eller Swedish Community School som den numera heter, 70 år. Drygt 130 elever går på skolan, från förskola, förskoleklass till och med årskurs 7. För några år sedan var elevantalet mycket lågt, knappt ett 15-tal barn, men sedan skolan fått en mera internationell prägel och engelska blivit undervisningsspråk har elevantalet ökat rejält.

Skolan grundades 1946 som ett resultat av det bilaterala avtal som slöts mellan Sveriges och Etiopiens regeringar. Det var barn till anställda vid Svenska ambassaden, vid Sida, barn till missionärer och andra svenskar boende i Etiopien som gick här. På 1970-talet hade skolan runt 100 elever, men därefter har antalet minskat successivt. För några år sedan var det bara ett fåtal av eleverna som hade rätt till statliga bidrag från Sverige. Situationen var mycket besvärlig, eftersom skolavgifterna inte bedömdes kunna höjas ytterligare.

Att ge skolan en internationell profil har löst situationen. Dock inte helt och hållet, enligt rektor Per Jonsson.

- Trots att vi har många elever och en god struktur i vår skolverksamhet har vi ett högaktuellt problem och det är skolans status som Community School. Det bygger på att ambassaden finns som garant för skolan, vilket den varit under alla år sedan skolan startade. Skolan fanns inom ramen för Sidas proceduravtal med etiopiska staten

UD anser att ambassaden inte längre ska ha den här rollen.

- Det finns ett förslag om nytt reglemente för internationella skolor i Etiopien, men vi känner inte till innehållet och vet inte heller när det kan börja tillämpas. Om vi inte kan

Swedish Community School i Addis Abeba. Elever, lärare och övrig personal samlade på skolgården.

fortsätta som en Community School och det nya förslaget angående internationella skolor inte kommer tillstånd finns stor risk att skolan måste avvecklas, fortsätter Per Jonsson.

- Nu hoppas vi innerligt att UD och svenska ambassaden i Addis Abeba förlänger sitt ansvar för vår skola ytterligare ett år. Nuvarande överenskommelse är tidsbegränsad till juni 2017.

De 135 barn som går här i dag kommer från hela världen. Ofta har de föräldrar som är kontrakterade på 2-3 år i Etiopien, många kommer från diasporan och flyttar tillbaka i andra eller tredje generation.

Skolan har inte längre någon koppling till svenska Skolverket, eftersom det då krävs att minst 20 barn går här. Däremot bedrivs undervisningen enligt svensk läroplan.

Tre av de 22 lärarna kommer från Sverige, två kommer från Indien, en från USA, övriga från Etiopien. Totalt har skolan 46 anställda.

Ett turbulent Etiopien

Det senaste året har varit turbulent i Etiopien. Det började med att myndigheterna presenterade en plan för samordning gällande den fortsatta utbyggnaden av infrastruktur från huvudstaden till och genom kringliggande kommuner. Detta utan att först ha diskuterat innehållet och förankrat det hos befolkningen. Tragiskt nog tolkades hela planen som att Addis Abebas gränser skulle utvidgas och att jordbruksmark från Oromia skulle komma att inlemmas i huvudstaden.

Planen följdes av växande protester och demonstrationer genomfördes till att börja med i och runt Ambo. I början av 2016 avbröts planerna tillsvidare, men protesterna kvarstod och spred sig till andra delar av Oromia. Våldsamma demonstrationer och konfrontationer med säkerhetsstyrkor medförde att många personer dog och att vägar av och till spärrades av i regionen.

Även i Amhara har det varit oroligheter av och till sedan i våras. Här handlar det om missnöje med regiontillhörighet. Området Welkeit-Tegede, där befolkningen till största delen är amarinjatalande, administreras och ingår i Tigray. Här vill man i stället ingå i Amhararegionen.

Den 1 september gick svenska ambassaden ut med en varning angående resor i Oromia. Man meddelade att: "oroligheterna spridit sig snabbt och oförutsägbart i regionen. Särskilt västra och östra delen av Shewa-zonen har haft mycket våldsamma oroligheter med följd att säkerhetsläget är riskabelt och oförutsägbart. Även Arsi-zonen (inklusive turistorterna kring Langano) har haft oroligheter." Samtidigt avrådde ambassaden från icke nödvändiga resor i Amhara-regionen.

Söndagen den 2 oktober omkom minst 52 personer under Irreecha, tacksägelsefirandet, i Bishoftu, 40 kilometer söder om Addis

Abeba. Regimkritiska protester uppstod i samband med firandet vilket ledde till att regional polis ingrep med tårgas för att skingra demonstranterna. Panik uppstod och människor trampades ihjäl eller föll nedför branter.

Under följande vecka accelererade oroligheterna. Ett tiotal fabriker samt ett antal blomsterodlingar angreps och förstördes helt eller delvis, likaså ett stort antal fordon. Vid Lake Langano brändes en del av lodgen Bishangari ner. Den 4 oktober förekom våldsamma demonstrationer i Sebeta (efter Ager Tena på vägen mot Holeta/Ambo) i utkanten av Addis Abeba.

Som ett resultat av oroligheterna beslutade den etiopiska regeringen den 8 oktober att införa undantagstillstånd i hela landet. Situationen hade då, enligt regeringen, urartat så att den vanliga ordningsmakten inte kunde hantera situationen. Undantagstillståndet gäller i sex månader, men kan lyftas tidigare. Det kan också förlängas med fyra månader i taget efter beslut av parlamentet.

Vid en presskonferens i samband med den tyska förbundskanslern Angela Merkels besök i Addis den 11 oktober medgav Etiopiens premiärminister Hailemariam Desalegn att folkets missnöje var legitimt och erkände att ansvaret ligger delvis hos regeringen som inte har lyckats minska ungdomsarbetslösheten, förbättra rättsväsendet, och bekämpa korrupsionen.

Enligt tidningen Addis Tribune har läget två månader efter det att uppehållstillståndet införts börjat återgå till det normala. Vid de flesta företag och blomsterodlingar som delvis förstördes har verksamheten kommit igång igen. Däremot har under det senaste kvartalet de utländska investeringarna stagnerat likaså antalet besökande turister. Rekordmånga, 42 000, deltog i "Great Ethiopian Run" den 20 november. Av dem kom 300 från utlandet, hälften så många som förra året.

SPÖKFLYGAREN - Carl Gustaf von Rosen

Dokumentär i TV2 den 23 februari 20.00

Återigen kommer en film med mycket material från Etiopien. För Etiopien fick en stor del av Carl Gustaf von Rosens hjärta och i Addis Abeba finns också hans grav. Här skildras italienarnas anfällskrig mot Abessinien där Carl Gustaf gjorde en stor insats, uppdraget han fick att bygga upp det etiopiska flygvapnet och projektet med matbombningar under den oroliga revolutionstiden när svält rådde.

Intervjuade är förre presidenten Girma Wolde Giorgis, Ato Shimelis Adugna, Bellete Ergetie, f d överstarna i flygvapnet Mitiku Muleta och Semret Medhane (som sedan blev chef för Ethiopian Airlines) och naturligtvis många icke etiopier...

Varför en film om Carl Gustaf von Rosen?

Jag snuddade vid Carl Gustaf von Rosens liv i filmen "Flygplan till Haile Selassie" och läste allt som fanns att läsa om honom. Men eftersom den filmen hade en okänd olycka som ram, så kunde Carl Gustaf von Rosen aldrig bli mera än en sidofigur.

Men det kändes inte bra att inte kunna skildra personen Carl Gustaf von Rosen. Självklart borde en film göras om honom. Ett intressantare liv med stora utmaningar och svåra ställningstaganden kan man knappast hitta. Med den stora kärleken till att flyga som en särskild krydda. Jag bad att få gå vidare med en ny film och lyckades få göra den.

Men inte hade jag väl tänkt på att ett så intressant liv måste klämmas in på 58 minuter och 30 sekunder som är den längd som en dokumentärfilm på SVT måste ha. Det har varit den stora utmaningen. Varje liten del av Carl Gustafs liv hade kunnat bli en halvtimme...

Carl Gustaf von Rosen i januari 1977 på Lideta, den gamla flygplatsen i Addis Abeba. Eric von Rosen till höger. Foto: von Rosens bildarkiv.

Vi måste koncentrera, förenkla och mejsla ut kärnan i varje scen. Vi ville försöka förstå vad han tänkte och kände och vad det förde med sig. Då har många fakta som i sig hade varit viktiga fått bantas till ett minimum. Men en film är ju inte fakta. Fakta bör läsas och studeras. En film handlar mera om att uppleva och till slut tycker jag nog att vi har fått fram en bild med värme och förståelse för Carl Gustaf von Rosen och hans värld.

Titeln "Spökflygaren" syftar på Carl Gustafs tid som stuntflygare i Folkparkerna där han låtsas störta med brinnande plan och krascha medan publiken svimmade. Dessa kunskaper hade han stor nytta av i sitt liv.

Birgitta Hald-Svensson

PLAN International Etiopien arrangerade tävling för barn

”Låt oss skapa en värld där alla flickor får tillfälle att studera, leda, bestämma och utvecklas”. Det var mottot för Plan Ethiopia´s tävling för barn under 11 år, som genomfördes dagen före 2016 års Great Ethiopian Run, där i år 42 000 personer deltog. Sveriges ambassadör i Etiopien, Jan Sadek, var en av prisutdelarna på Plans barntävling tillsammans med bland andra friidrottslegenden Haile Gebreselassie.

I barnloppet den 19 november tävlade drygt 4 500 unga löpare, uppdelade i tre olika åldersklasser. I en fjärde grupp deltog 112 barn med olika funktionsnedsättningar, från syn- och hörselproblem till fysiska och psykiska handikapp. Hejade på gjorde tusentals föräldrar, syskon, representanter för olika skolor, från samhället och den diplomatiska kåren.

Det var åttonde gången som Plan i Etiopien arrangerade barntävlingen, medan det var den 11:e upplagan för Great Ethiopian Run. En av initiativtagarna till Great Ethiopian Run är Haile Gebreselassie, som för övrigt i början av november utnämndes till ny ordförande för det Etiopiska friidrottsförbundet.

Mottot för Plans tävling 2016 ligger helt i linje med kampanjen ”Because I am a girl” som Plan International driver globalt för flickors rättigheter. Den som vuxit fram mot bakgrund av att flickor i många av världens länder diskrimineras bara för att de är flickor.

En av talarna vid Plans arrangemang var Indiens ambassadör Shri Anurag Srivastava som uttryckte sitt gillande över Plans engagemang i flickors utbildning och stöd i olika sammanhang.

Samtliga vinnare i respektive grupp, flickor och pojkar, fick ta emot priser. Alla deltagare fick en medalj.

Plan International Ethiopia var en av sponsorererna för 2016 Great Ethiopian Run, Afrikas största lopp utifrån antalet deltagare.

Sveriges ambassadör Jan Sadek gratulerar vinnaren i en av grupperna.

Pia Virving

4 500 barn under 11 år deltog i loppet som arrangerades av Plan i Etiopien.

Drygt 100 barn med olika funktionsnedsättningar var med och tävlade.

Unika konstskatter förstörs och det börjar bli bråttom

- Ovärderliga konstskatter förfaller i Etiopien. Det är konst från tidig medeltid fram till 1800-talet, säger Lars Gerdmar, en av vårt lands främsta ikonmålare, tillika målerikonserverator. Mellan 2002 och 2010 reste han runt i det etiopiska höglandet för att lära känna den etiopiska sakrala bildkonsten.

- Professionell kunskap och ekonomiska medel är det som krävs för att ett unikt kulturarv inte ska gå förlorat, fortsätter han.

På Svensk-Etiopiska Föreningens årsmöte 2014 berättade Samuel Rubenson, professor i kyrkohistoria i Lund, om föreningen "The Society for the Conservation of the Ethiopian Cultural Heritage", där han är ordförande och Lars Gerdmar projektledare. Föreningen har som syfte att bidra till bevarandet av det etiopiska kulturarvet genom restaurering, utbildning av praktikanter, forskning och dokumentation. Detta planeras ske i samarbete med den etiopisk-ortodoxa Tewahedokyrkan och med kollegor på universitet både i Etiopien och utomlands.*

- Vi har fått till stånd ett begynnande samarbete med Stephen Battle på World Monuments Fund, som är en privat, internationell organisation och där Stephen Battle är programansvarig för Afrika söder om Sahara.

- Hur det samarbetet kommer att utvecklas är för tidigt att säga. Allt står och faller med att vi lyckas få ekonomi i projektet och att vi hittar en finansieringsform som gör att det här kan bli långsiktigt. Det är en förutsättning för att vi ska lyckas med det huvudsakliga syftet att på plats utbilda etiopier i konservering.

En ängel, mer än tusen år gammal, visar sitt ansikte. Andra rengöringsprovet i Debre Selam Mika'el där Lars Gerdmar fick privilegiet att frilägga en av kyrkans målningar, som under många sekel varit dold under ett tjockt lager av smuts och damm. Foto: Carmen Deas.

När påven Franciskus nyligen besökte Sverige fick han en gåva, en ikon, som senare i sommar ska överlämnas till honom i Rom av den svenska ärkebiskopen och den katolske biskopen i Sverige. Konstnären är just Lars Gerdmar, som känner starkt för den etiopiska kyrkokonsten.

- De sakrala målningarna är magnifika. De är utförda på väggar och tak i *al secco* på puts (kalkmålningar på torr puts) och i tempera på duk, fäst på väggar och i tak. Skicket är oftast dåligt och i akut behov av konservering.

I november 2009 genomförde Lars Gerdmar tillsammans med målerikonserveratorn Carmen Deas och byggnadsexperten Karl-

Detalj av ärkeängeln Mikael. Gondarinskt måleri i pågående förfall. Ca 1820. Debre Berhan Selassie – även kallat the Ethiopian Sistine chapel, då detta kyrkorum är täckt med målningar på både väggar och i tak – Gonder. Foto: Lars Gerdmar.

Gunnar Olsson, Chalmers Arkitektur, en förundersökning av Debre Selam Mikael – en av de äldsta och mest uppseendeväckande kyrkorna på Atsbiplatån i Tigray. En klättring uppför branten och där på 2 600 meters höjd med utsikt över dalen ligger kyrkan vars inre döljer målningar daterade mellan 700- och 1000-talet – det innebär att de tillhör de äldsta ännu bevarade målningarna i Etiopien.

- Men det hastar, konstverken förfaller snabbt, betonar Lars Gerdmar.

Konserveringen får dock vänta till förmån för Yimrihane Kristos, den rikt utsmyckade fristående kyrkan med palats i Lastabergen, 42 km norr om Lalibela.

På Lars Gerdmars blogg** ser jag bilden på en detalj av en målning som föreställer ärkeängeln Mikael. Min blick dras hela ti-

SCECHs konserveringsteam vid förundersökning i Yimrihane Kristos, Etiopien 2012. Från vänster till höger: Professor Karl-Gunnar Olsson, byggnadsexpert, Chalmers universitet: Arkitektur, målerikonserverator, projektledare Lars Gerdmar, målerikonserverator, Carmen Deas, specialiserad på latinskt och bysantinskt muralmåleri, MA arkitekt Tadesse Girmay, Addis Ababa University (Dept of EiABC) och målerikonserverator Peder Bøllingtoft, specialiserad på muralmåleri samt forskare inom området multispektral analys. Foto: Bo Wiberg.

den till den. Den är så vacker och det är den som gör att jag sedan tar kontakt med Lars Gerdmar. Säkert har många av Tenaestelins läsare sett bilden i verkligheten i kyrkan Debre Berhan Selassie i Gonder, där taket myllrar av keruber, små ansikten i rad efter rad, alla med olika ansiktsuttryck. En del av dem är tyärr vattenskadade och det mesta i behov av konservering. Målningarna är utförda runt 1820.

Hoppas nu att finansieringen löser sig snabbt för Etiopiens konstverk är i farozonen och det är som sagt bråttom!

Pia Virving

*<http://se.conservationinethiopia.org/>
**<http://larsgerdmar.com/uncategorized/yimrihane-kristos-i-etiopien-ett-kulturellt-bistandsprojekt/>

De opererar och undervisar på ledig tid och utan betalning _____

När sjuksköterskan Eva Nordblom tillsammans med operationsköterskan Zewdu Meleaku och huvud/halskirurgen Mats Engström åkte ner till Etiopien 2012 var det inte första besöket där för henne. Det var däremot ärendet. De tre skulle undersöka möjligheten att inleda samarbete med något sjukhus med syfte att dela med sig av sin kunskap inom öron-näsa-halsområdet.

Idén var Mats Engströms. Han hade fått den efter att ha hört Zewdu Meleaku berätta om en vän i Addis som varit tvungen att åka till Indien för att operera sin strupcancer. ”Kanske vi skulle kunna bidra på något sätt”, tyckte Mats Engström.

Resultatet av resan blev ett samarbete med sjukhuset Yekatit 12 i Addis Abeba och öron-näsa-halskliniken där. En klinik som då bara hade ett fåtal vårdplatser, men som tack vare nya Yekatit 12, som invigdes 2015 nu har 34.

- I och med att man inte har kunnat operera så många patienter att de fyller avdelningen när vi inte är där, så delar man numera avdelningen med patienter från gynekologiska avdelningen, berättar Eva Nordblom.

Ett annat resultat var att föreningen ENT+ bildades i Uppsala i januari 2015. Förkortningen står för Ear, Nose, Throat och plustecknet för att projektet ska expandera. Föreningen är inte bunden till någon annan organisation. Däremot har man nu ett samarbete med universitet i Addis Abeba.

Att dela med sig av sin kunskap och erfarenhet inom öron-, näs- och halsområdet (önh) är vad föreningens arbete går ut på. Det handlar om att på plats träffa patienter

Eva Nordblom (stående) i samtal med en av de etiopiska sjuksköterskorna på Yekatit 12.

med komplicerade tillstånd, ofta tumörer, större än dem man ser hos oss eftersom patienten ofta kommer från landsbygden och dröjt länge med att söka vård. Man diskuterar vilken kirurgi som ska användas och genomför sedan operationer med metoder som tidigare inte använts på sjukhuset och som fungerar som vidareutbildning för läkarna på plats. Det handlar också om annan undervisning, t ex den som bland annat Eva Nordblom erbjuder.

Eva Nordblom, avdelningssköterska på öron-, näs och halsavdelningen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala, har varit med på samtliga ”operationsresor” som genomförts. Det handlar om en till två veckor långa vistelser, välplanerade och intensiva, som görs under ledig och oavlönad tid. Resorna betalas ur egen ficka och de senaste resorna med stöd av Laryngfonden. Eva Nordbloms uppgift är bland annat att undervisa om hur man vårdar patienter med trakeostomi, d v s strupsnitt.

- Vården av trakeostomerade är mycket viktig och patienterna utgör en riskgrupp i hela världen.

Praktisk träning av trakeostomivård på docka.

Många sjuksköterskor är rädda för att ta hand om de här patienterna som andas genom ett rör i halsen. Rädslan handlar om att inte kunna klara av en akut situation, till exempel om det blir stopp i trakealkanylet och de inte kan andas. Även på Akademiska sjukhuset i Uppsala ges undervisning till vårdpersonal kontinuerligt. Ändå finns det vårdavdelningar som vägrar att ta emot den här patientgruppen, som dessutom inte bara finns på vårdavdelningarna. Av den anledningen ska vi framöver även undervisa personalen på akutmottagningen, IVA och uppvakningsavdelningar på Yekatit 12, förklarar Eva Nordblom.

- Att vårda trakeostomerade patienter kräver erfarenhet och specialistkunskap. Den kunskapen är nödvändig för önh-personal, så förmodligen kommer jag att undervisa i det här varje gång vi åker ner.

I november förra året genomförde Eva Nordblom och tre andra sjuksköterskor i teamet en 24-timmarskurs för 20 sjuksköterskor, uppdelade i två grupper.

- Vi undervisade i önh-anatomi och akutvård, vi genomförde praktiska övningar, berättade om pre- och postoperativ vård, om olika instrument, tog upp terminologi, vikten av hygien, bra lyftteknik och dokumentation.

Eva har läst 60 poäng i sårläggning och har också undervisat i det flera gånger.

- Det är också ett viktigt område, men

Operationssköterskan och ordföranden i ENT+ Zewdu Meleaku med Britt-Marie Gollert Andersson och Mats Engström.

kanske ännu viktigare när det handlar om plastikkirurgi.

Språket då? Hur fungerar det?

- Det är ett problem, säger Eva.

- Alla talar inte eller förstår engelska.

När vi hade kursen i november 2015 var en av sjuksköterskorna svensk-etiotisk. Hon har under flera år jobbat på samma avdelning som jag, fast med plastikkirurgiska patienter. Att hon talar både svenska och amarinja förenklade undervisningen och bidrog väldigt mycket till att vi kom så nära varandra i gruppen!

Den tid Eva inte undervisat har hon de senaste gångerna, tillsammans med sina kollegor, gått mellan önh-mottagningen, vårdavdelningen och operationssalen. På så sätt har hon kunnat följa patienterna genom

vården och träffa alla sjuksköterskor som har önh-patienter och fått se hur de arbetar.

- Vi som åker ner representerar olika professioner och tillsammans har vi mycket att erbjuda. För sjuksköterskorna i Addis finns det

Forts. nästa sida

*Nya Yekatit 12
Hospital*

Operationsrum i gamla sjukhuset med ST-läkare som samlas runt en intressant operation.

ingen vidareutbildning inom önh-området. Kliniken är ny, den invigdes 2015 och tidigare hade man bara enstaka sängplatser på andra avdelningar.

I dag finns det 25-30 önh-specialister i Etiopien, cirka 20 av dem är verksamma i Addis. Numera utbildar man specialister inom universitetsinstitutionens regi, eftersom de läkare som tidigare vidareutbildades utomlands ofta inte kom tillbaka.

Till operationerna har man haft med sig instrument från Sverige, begagnade instrument som samlats in av Human Bridge, som är ett samarbete mellan Erikshjälpen och Läkarmissionen.

Egentligen skulle en grupp på 16 personer ha åkt ner till Addis Abeba i november i år, men undantagstillståndet gjorde att resan ställdes in för 14 av dem.

- De här resorna ger mig väldigt mycket, förklarar Eva.

- Det är roligt att upptäcka att vår kunskap är så värdefull och det känns så bra att vi kan dela med oss av den.

Läs mer på ENT:s hemsida: <http://www.entplus.se/> och titta gärna på den här filmen på YouTube som är mycket informativ. Och bra! <https://www.youtube.com/watch?v=ICkKk3hGRac&feature=youtu.be>

*Text: Pia Virving
Bilder: ENT+*

Eva Nordblom, sittande i mitten tillsammans med Annicka Barklund (t. v.) och Anna-Lena Tingström Engström framför en av grupperna i kursen för sjuksköterskor.

Loulou Cherinet:

Min konstnärliga resa mellan Addis Abeba och Stockholm _____

Sedan 1996 har Loulou Cherinet pendlat mellan Addis Abeba och Stockholm, städerna där hon bor och arbetar. Hon är utbildad vid The Addis Ababa University School of Fine Art & Design och Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Sedan augusti 2015 är Loulou professor i konst på Konstfack i Stockholm.

Loulou tog sin examen vid konstskolan i Addis Ababa år 2000. Då hon påbörjade sin utbildning lydde skolan under Ministry of Tourism, men omorganiserades under hennes fyra år till en ny och växande fakultet vid Addis Ababa University.

Loulou arbetar idag främst med rörlig bild i rumsliga gestaltningar som på olika sätt iscensätter dialog och berättande. Mycket av hennes nuvarande praktik går att spåra till studietiden i Addis Ababa. Ett exempel är hennes examensarbete, "Ferenj Series", som är en installation av storskaligt måleri med utgångspunkt i några vykort på tyska dansband hon hittat i Merkato. I målningarna ser vi de tyska musikerna avbildade i naturlig storlek oavbrutet blicka rakt fram. Denna blick från konstverket tillbaka på dess betraktare är något Loulou fortsatt att undersöka i sitt konstnärskap.

Loulou berättar att hon ofta plockar upp historier för sitt arbete på gatan. Hon visar oss scener ur några filmer, som med hjälp av improvisationer utifrån just sådana historier, tar sig an politiska teman utifrån ett ontologiskt perspektiv. I scenerna ser vi

Loulou Cherinet som stod för en av punkterna på höstmötet i samtal med Maureen af Ekenstam.

hur både amatörer och välkända etiopiska skådespelare improviserar kring historier om tappar, bröllop, moms och kalsonger. Loulou beskriver hur hon vill titta närmare på politikens väsen, hur den framstår för den enskilda människan och hur reformer, som t ex skattereformen och dess följande övergång från informell till formell ekonomi, tränger in i vår vardag och våra kroppar.

För närvarande arbetar Loulou med en ny film om hur digitalt bildskapande och nya minnestekniker påverkat hennes upplevelse av tid och rum. Verket är kopplat till samtida teorier om "Big Data". Loulou fortsätter också med ett filmarbete med utgångspunkt i ordet "innanförskap" som kommer att visas på Moderna Museet i mars 2017.

Så påverkas bin och blomflugor av olika lan

Doktorsavhandlingen tog Ulrika Samnegård till Etiopien och till trakterna runt Jimma. Där undersökte hon bland annat olika skador på kaffe för att ta reda på om de varierade beroende på landskapsstrukturen. Kaffe odlas under olika skuggförhållanden. Hur påverkas pollinatörerna av det, vilken typ av bin finns det och hur varierar deras tjänster beroende på landskapet?

Generellt visar tidigare studier att pollinatörernas antal och mångfald beror på brukningssätt samt mängden högkvalitativa livsmiljöer i det omgivande landskapet. Högkvalitativa miljöer är kvarlevor från vild eller näst intill vild miljö.

- I dessa finns det ofta gott om föda och boplatser för pollinatörerna, vilket påverkar pollinatörernas mångfald och antal positivt. Något som är positivt även för jordbruket runt omkring, även det som är intensivt. Finns det inga högkvalitativa miljöer är brukningssättet desto viktigare, förklarar Ulrika.

En del av Ulrikas studier handlade alltså om kaffe.

- I min första studie besökte jag kaffeodlingar i kanten av större skogar samt odlingar i mindre isolerade dungar. Min hypotes var att skadenivåerna generellt skulle vara lägre i större skogar, eftersom det är kaffets ursprungliga livsmiljö. Men så var det inte. De flesta skadedjuret på kaffeplantorna fanns spridda överallt och jag kunde konstatera att variationen i skadeangrepp var större mellan kaffeplantor inom samma kaffeodling än mellan olika odlingar. Det betyder att lokala faktorer har större inverkan på skadenivåer än landskapsfaktorer.

I sin andra studie undersökte Ulrika hur kaffepollinatörerna, främst bin och blomflugor, påverkades av mängden träd.

Ulrika Samnegård besökte kaffeodlingar i miljöer med olika betingelser.

- Honungsbiet var den absolut främste pollinatören av kaffe i detta område och den var opåverkad av antalet skuggande träd. Men antalet honungsbin påverkades däremot av mängden

kaffeblommor i odlingen. Påverkades av mängden träd gjorde däremot övriga bin och blomflugor. Ju fler träd desto fler bin och blomflugor. Lågintensiva system med många skuggträd leder alltså till större mångfald av pollinatörer, men inte nödvändigtvis till större antal.

I den tredje och fjärde studien undersöktes binas utbredning och pollinationstjänster i jordbrukslandskapet i förhållande till omgivande mängd skog och trädtäckta ytor. I tropiska studier har det visats att närheten till skog ofta har positiv inverkan på mängden och mångfalden av bin, eftersom den erbjuder gott om föda, boplatser och bomaterial.

Under torrperioden blommar många skogsträd, även fruktträd och kaffe. Ettåriga grödor och många örter blommar under regnperioden. Blommande träd är rika på födoresurser för bin, men de är spridda i landskapet. Blommande örter har färre blommor, men är mer jämnt fördelade över hela landskapet.

- Jag undersökte hur mängden trädtäckta ytor i omgivningen påverkade binas antal och mångfald, likaså om detta förändrades

Ulrika tillsammans med fältassistenterna från v: Mihiretab Sisay, Eliyas och Wondwosen Abreham.

mellan säsongerna i och med att födoresurserna förändras.

Ulrika kom fram till att sammansättningen av biarter var olika under torr- och regnperioden. Under regnperioden var fler små biarter aktiva, många av dem med bon i marken. Under torrperioden var det förhållandevis fler större arter, som är långflygande.

- Bin påverkades positivt, både till antal och mångfald, av trädäckta ytor. Det gäller under både torr- och regnperiod och förändrades inte mellan säsongerna. Deras pollinationstjänster följde däremot inte samma mönster, utan var låga i hela landskapet. Detta är antagligen en konsekvens av att det var förhållandevis låga nivåer av bin i hela landskapet.

Ulrika disputerade den 1 april vid Stockholms universitet. Hennes handledare var Kristoffer Hylander, som 2010 besökte Svensk-Etiopiska Föreningens årsmöte för att berätta om sitt forskningsarbete i bland annat mossornas ekologi i trakterna kring Jimma.

Pia Virving

Bilder: Ulrika Samnegård

Det hände för 50 år sedan

Ras Hotel i Addis Abeba för 50 år sedan. Foto: Bernhard Lindahl.

- I mars 1966 firades **100 årsdagen** av de första svenska missionärernas ankomst till Massawa. Antalet svenska missionärer på plats i Etiopien var då cirka 100.

- **Stor parad den 5 maj** med anledning av att det var 25 år sedan kejsaren återvände till Addis Abeba efter befrielsen från italienarna.

- **Kejsaren besöker i juni Kolfe** i västra Addis Abeba, där ett hundratal småhus uppförts genom det svensk-etiopiska byggnadsinstitutet ESIBT:s försorg.

- I september 1966 konstateras att den första svenska fredskårsgruppen, som varit i landet i ett år, dittills byggt **150 klassrum**.

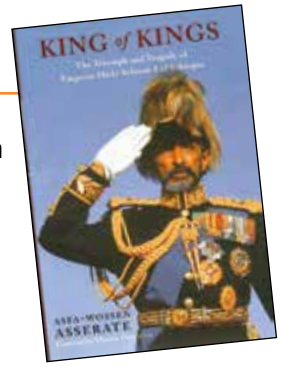
- Det första reguljära årsmötet hålls i oktober med **ALERT:s utbildningscentrum** för spetälska.

- Den 13 december anländer det **svenska "julplanet"** med 99 passagerare och 8 mans besättning.

(Bernhard Lindahl ur *Tenaestelin* nr 1 1972)

King of Kings

The Triumph and Tragedy of Emperor Haile Selassie I of Ethiopia
av prins Asfa-Wossen Asserate.

Jag var 13 år den första gången jag fick träffa Kejsare Haile Selassie I. Året var 1953 och kejsaren gjorde ett besök på den tämligen nybyggda svenska skolan i Bishoftu. Hans Majestät gick runt bland eleverna och tittade på vad vi gjorde. Plötsligt stannade han bredvid mig som försökte lösa en ekvation. Han tog min penna, log och löste ekvationen på några sekunder. Självt jag var mållös. Allt sedan dess har jag beundrat Haile Selassie I. Och jag glömmer aldrig hur ledsen och besviken jag blev när jag på 80-talet läste *The Emperor* av den polske journalisten Ryszard Kapuscinski. Men lika nöjd och glatt överraskad blev jag efter att ha läst en välskriven bok av den etiopiske prinsen Asfa-Wossen Asserate, en nära släkting till Haile Selassie.

Författaren, född 1948, tog sin "Abitur" (studentexamen) på Tyska Skolan i Addis Abeba. Därefter sände hans far honom till Europa för att fortsätta sina studier i juridik, ekonomi och historia på universitetet i Tübingen och på Magdalene College i Cambridge. 1978 avlade han Fil.Dr. examen på universitetet i Frankfurt am Main, där han fortfarande bor och arbetar. Han kunde inte återvända till Etiopien, där Dergen den blodiga natten den 23 november 1974 mördat hans far jämte 59 andra personer strax efter tillfångatagandet av Haile Selassie.

Boken har givits ut på tyska (2014) och engelska (2015) och är på 374 sidor. Den är

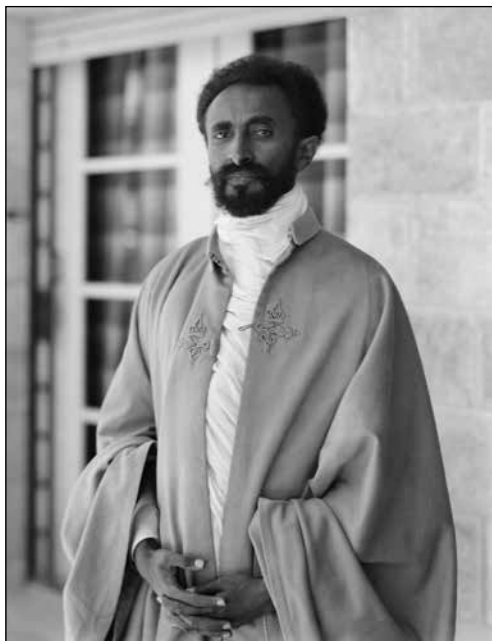

Kejsaren besöker skolan i Bishoftu med ett barnbarn och kronprins Asfaw Wossen. Här i samtal med Carl Gustaf von Rosen. I dörren lärarinnan Gudrun Hagström. Foto: von Rosens bildarkiv.

lättläst trots att den innehåller många ålderdomliga ord och uttryck som den engelske översättaren briljant jonglerar med. Den är uppdelad i tio kapitel och jag har valt att börja med de två första, de mest spännande och underhållande:

Haile Selassies barndom och ungdom:

Den 23 juli 1892 i den lilla staden Egersa Goro femtio kilometer från Harar föddes Haile Selassie. Glädjen över hans födelse var mycket stor. Hans mor, prinsessan Yeshimbet, som var vida känd för sin skönhet, hade varit havande inte mindre än nio gånger, men antingen hade barnen varit dödfödda eller dött kort tid efter födseln. Den friska

En ung kejsare.

lilla pojken döptes till Haile Selassie för liturgiska ändamål, dvs. ett namn han fick bära om han t.ex. skulle prästvigas, bli kejsare eller vid sin död. Hans "vardagliga" namn var Tafari eller rättare sagt *Lij* Tafari, då han var en prins.

Lij Tafari var son till Ras Makonnen Wolde-Mikael Gudissa, guvernör i provinsen Harar och var den person Menelik II litade mest på bland den etiopiska adeln. Det var generalen Ras Makonnen som vunnit slaget i Adwa 1896 och den som reste utomlands och skötte de diplomatiska ärendena och mycket annat. Han var en modern man som använde sig av telefon och telegrafi för att kommunicera med Menelik II. Hade han inte gått bort så tidigt, hade han med stor säkerhet efterträtt Menelik II.

Tafari blev moderlös när han var två år. Hans far Ras Makonnen överlämnade därför vården av Tafari till sin farbror *Fitaurari* (baron) Haile Selassie Abayneh

och dennes hustru Mezlekiya. Etiopiska präster undervisade Tafari i amharinja och Ge'ez, det liturgiska språket inom den etiopiska kyrkan. I brist på lärare i franska språket sände Ras Makonnen Tafari till den franska Kapucinordens skola i Harar. När Tafari var tio år kunde han läsa och skriva på amharinja och Ge'ez samt konversera på franska. Tafari tog stort intryck av den etiopiske kapucinmunken Abba Samuel Wolde Kahen. Detta blev till ett bekymmer för Tafari, då många anklagade honom för att vara katolik. Den etiopiska adeln var emot allt utländskt inflytande. Detta ledde till att Tafari döptes i den etiopiska kyrkan en andra gång.

I november 1905, efter att Tafari hade fyllt tretton år, tilldelades han titeln *Dejazmatch* (greve) av sin far som utsåg honom till sin arvtagare. Vid denna unga ålder tog Tafari, som sin fars ställföreträdare, emot en tysk handelsdelegation i Harar. Handelsdelegationen var utsänd till Abessinien av Kejsare Wilhelm II. Tafari klarade sin uppgift med glans.

Den 12 januari 1906 inledde Ras Makonnen en resa till Addis Abeba. På vägen blev han sjuk och kallade på sin son Tafari, som genast begav sig till sin fars sjukläger. Den 21 mars dog Ras Makonnen. Dessförinnan hade han skrivit ett brev till sin kusin Menelik II, där han bad denne att ta väl hand om den föräldralöse Tafari. Meningen var att den 13-åriga Tafari skulle överta guvernörsposten i Harar men Menelik II valde istället att utse *Dejazmatch* Yilma, Tafaris halvbror från Ras Makonnens första äktenskap. Yilma var tio år äldre än Tafari, men kunde inte ensam klara guvernörsposten.

Under tiden hade Tafari placerats i palatset i Addis Abeba, där han skulle gå i skola tillsammans med andra ungdomar från den etiopiska aristokratin, däribland *Lij* Iyasu, Meneliks dotterson. I palatsskolan fick de lära sig statsmannakonst, läsa och lära sig

innehållet i *Kebra Negast* (the Glory of the Kings) och *Fetah Negast* (the Kings' Law Book) från 1500-talet. Vidare drillades eleverna i krigskonst, hovprotokoll, ridning och fäktning. *Lij Iyasu* var i alla avseenden Tafari's motsats. Han var två och ett halvt år yngre, lång och atletisk, älskare av sport, aggressiv, tyckte inte om att läsa och tillbringade all ledig tid på barer och bordeller. De tyckte inte om varandra. De var rivaler.

1907 kände sig Tafari än en gång överkörd av Menelik II. Hans halvbror Yilma hade helt oväntat dött i lunginflammation. Tafari räknade med att nu få ta över guvernörsposten i Harar. Men Menelik erbjöd honom istället att överta intendenturen i distriktet Darassa i provinsen Sidamo, dit han begav sig tillsammans med tretusen soldater. Femton år gammal ledde han med framgång domstolsärenden varje onsdag och fredag. Han trivdes.

I början av 1909 fick Tafari veta att Meneliks hälsa försämrats. Han återvände därför till hovet i Addis Abeba. Menelik II hade redan tidigare råkat ut för en mindre stroke men nu fanns det ingen anledning att dölja att han inte längre var vid sina sinnens fulla bruk. En ministerrådsamling skötte den dagliga ruljangsen. Kejsarinnan Taitu hade inte fött någon bröstarvinge men hon fann en allierad i prinsessan Zauditu, Meneliks dotter från ett tidigare äktenskap. Taitu hämtade Zauditu till hovet i Addis Abeba och arrangerade dennas giftermål med sonen till sin bror, Ras Gugsa Wale...

I januari 1909 drabbades Menelik av en ännu allvarligare stroke. Den 13 maj sammankallade han landets dignitärer till sin sjuksäng där han meddelade att hans barnbarn *Lij Iyasu* skulle efterträda honom. Men prinsessan Zauditu och hennes make motsatte sig detta. I mars 1910 segrade dock gruppen kring regenten Ras Tesemma och kejsarinnan Taitu förvisades från hovet.

Tafari Makonnen hade både taktiskt och

Kröningen av Haile Selassie till kejsare ägde rum i november 1930.

skarpsinnigt stått vid sidan om maktkampen och istället strävat efter att utses till guvernör i sin fars tidigare provins Harar, vilket han lyckades med. Innan Tafari gav sig iväg till Harar ville Ras Tesemma att Tafari och *Lij Iyasu* skulle ingå en pakt, enligt vilken Iyasu svor på att han inte skulle hindra Tafari i dennes arbete som guvernör i Harar. Tafari svor på sin sida att inte avtvinga Iyasu tronen. Ett år senare gick Ras Tesemma bort efter en serie slaganfall. Menelik var fortfarande vid liv men vid denna tid hade han helt dragit sig undan. Den fjortonårige *Lij Iyasu* passade på tillfället att vägra dela makten med en förmyndare och blev de facto härskare över Etiopien.

Tafari var nästan arton år när han tillträdde sin tjänst som guvernör i provinsen Harar. Han fick ett "extatiskt" välkomnande av befolkningen. De guvernörer som efterträtt Tafari's far, Ras Makonnen, hade lämnat provinsen i ett uselt skick. Bönderna

betalade skyhöga skatter till de styrande guvernörerna, soldaterna fick ingen lön och officerarna klagade över dålig inkvartering. Tafari satte igång sitt arbete med att reformera provinsen. Bland annat satte han ett tak för vad feodalherrarna kunde ta ut av folket, han inrättade domstolar och tillsatte duktiga tjänstemän på olika poster. Tafari hade lärt sig mycket under sin tid i Sidamo.

1911 gifte sig Tafari med prinsessan Menen Asfaw (barnbarn till Kung Mikael av Wollo och syskonbarn till *Lij Iyasu*). Äktenskapet var arrangerat av *Lij Iyasu* och för att Tafari skulle kunna gifta sig med Menen ordnade Iyasu även hennes skilsmässa från hennes dåvarande make, *Ras Leul Seged*. Tafari ansåg äktenskapet vara lyckat.

Den okrönte kejsaren Lij Iyasu var ett stort problembarn. Han var oberäknelig, nyckfull, allt annat än diplomatisk. Han sparkade flera av makthavarna och ersatte dem med egna utvalda personer. Ingen visste om den gamle kejsaren (Menelik II) levde eller ej. Hans död inträffade troligen natten mellan den 12 – 13 december 1913. Officiellt meddelades hans död först 1916. Ett exempel på Iyasus uppträdande är när han träffade den mäktige krigsministern *Fitaurari Habte Giorgis* under en ridtur i Addis Abeba. Iyasu beordrade ministern att sitta av i hans närvaro. ”Hur vågar ni tilltala mig när ni fortfarande sitter till häst” skrek han till Giorgis. Så fort ministern stigit ner från sin häst, sade ”kejsaren” till honom: nu kan ni stiga upp i sadeln igen”...

I september 1916 begav sig Lij Iyasu utan Tafaris vetskap till Harar. Väl där utfärdade han en kungörelse, enligt vilken Tafari entledigades från sitt guvernörskap i Harar och istället skulle förflyttas till den avlägsna Kaffaregionen.

Den 27 september, under firandet av Masqal, samlades en grupp etiopiska prinsar i Addis Abeba under ledning av försvarsminister Habte Giorgis. Prinsarna inkallade

biskop *Abuna Matewos*, som krävde att Lij Iyasu skulle ha rätt att försvara sig. Bland annat anklagades han för att ha fyra (muslimska) hustrur, att han levde och klädde sig som en muslim. Lij Iyasu bannlystes på grund av att han konverterat till muslim. Prinsarna och Habte Giorgis beslutade att placera Iyasu i säkert förvar.

Enligt författaren, Asfa-Wossen Asse-rate, omhändertogs Iyasu av hans farfar Ras Kassa och dennes hustru. Iyasu sattes i en gyllene bur, från vilken han så småningom lyckades fly.

Läs den spännande fortsättningen i boken ”King of kings” av Asfa-Wossen Asse-rate som bl a kan beställas från adlibris.com eller bokus.com.

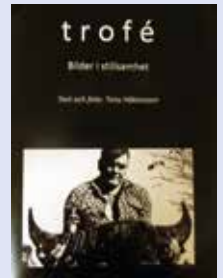
Annika Smith

Trofé, bilder i stillsamhet

Tony Håkansson, medlem i Svensk-Etiopiska Föreningen, har gett ut boken ”trofé”, som handlar om just troféer och vad det är för något. Måste det vara ett horn? Kan det inte lika gärna vara själva upplevelsen under jakten? Eller något annat?

Han är en berest man, Tony Håkansson. Bilderna har fångats i samband med jakter över hela världen.

Flera av dem i Etiopien. ”När man är riktigt ung ska man besegra Mount Everest, senare nöjer man sig med Kebnekaise”, konstaterar Håkansson, vars foton visar det mesta från storvilt till fåglar och jägare i olika miljöer. Liksom bilder i största allmänhet. Är du intresserad av att veta mer om boken kan du mejla till Tony, som har e-postadressen: tony-hakansson@swipnet.se

Bergsnyala & större kudu

En och en kanske de ser likadana ut, men ser man dem sida vid sida blir det lättare att se skillnad på dem.

Bergsnyalan (**till vänster**) är en höglandsart som är endemisk för Etiopien, dvs. den finns bara i Etiopien. Bästa stället att se den på är Baleparken - den är vanlig runt staden Dinsho. Den har mycket sällan ränder på kroppen, utan oregelbundna vita prickar på sidorna. De två vita halva halsringarna är tydliga även på håll. Titta sen på hornen! På en vuxen tjur roterar hornen ett varv mot kuduns två. Viktmässigt är båda i samma klass, runt 250-300 kg, tjurarna är tyngre än hindarna.

Den stora kudun (**till höger**) hittar man lättast i Deraparken, 2 mil söder om Adama. Den finns även i Awash, Kafta-, Sheraro- och i Nechsahrparkerna. Hornen på en vuxen tjur bildar två varv mot nyalans en. Kudun har en lång vacker halsman på mitten av halsen, inga vita fläckar. På kroppen ser man 4-8 vita ränder, som nyalan saknar.

OBS! Ser ni oxhackarna som sitter på nyalan resp. kudun? De är också olika. På nyalan är det en rödnäbbad oxhackare och på kudun en gulnäbbad.

Savannblåkråka & lilabröstad blåkråka

Kanske ser savannblåkråkan och den lilabröstad blåkråkan likadana ut där de sitter på telefonråden utefter vägarna,

Men tittar man lite närmre på dem, så finns det en del som skiljer dem åt. Den lilabröstad blåkråkan (**till höger**) är en lite kraftigare fågel med kortare stjärtspröt.

Savannblåkråkan (**till vänster**) har ofta mycket långa stjärtspröt och får då ett smalare utseende. Båda ses i hela riftdalen. Savannblåkråkan är en fågel som är borta under regntiden och återkommer i november.

Uppe i Kafta Sheraro parken i nordvästra hörnet av landet hittar man den däremot även under regntiden dvs. juli-september.

Text och bilder: Håkan Pohlstrand

Hälsningar från Gunnar i Mutomo

Nej, det här handlar inte om Etiopien, men om en av våra medlemmar, Gunnar Lundström, som av och till arbetar som volontärtandläkare i Kenya i Läkarkanslens regi. Gunnar Lundström har också skrivit i Tenaestelin om en resa till Etiopien 2013 och ett besök vid farbroderns, Gunnar Lundströms, grav. Farbrodern som deltog i den svenska Röda korsambulansen 1935 och som omkom under ett av italienarnas bombanfall.

I Tenaestelin tar vi inte in material som inte handlar om Etiopien. Och Gunnar skickade inte hälsningen från Mutomo, som ligger mellan Nairobi och Mombasa, för att den skulle publiceras i Tenaestelin. Han ville bara höra av sig och berätta hur han har det på missionssjukhuset Mutomo Mission Hospital, där han arbetar under perioder om sex veckor. Men den underhållande berättelsen om grodan på toaletten, de tidiga morgnarna i rottingstolen och majsgröten till middag dag efter dag gjorde att vi bestämde oss för att göra ett undantag. Här kommer ett utdrag ur hans skildring om en vardag i Mutomo, där han trots alla fläktar aldrig lyckats få ner temperaturen i behandlingsrummet till under +27C:

Klockan 04.50 ljuder, från stadens moské, de första böneutropen, högtalarburna, över nejden. Vid 05.30-tiden drar sedan min "hyresgäst" igång sin morgonkonsert. Den hyresgästen är en hyresgäst utan större krav på bekvämlighet och komfort, såvitt jag kan bedöma. Han, för jag tror det är en han, är en groda, som bor och vistas i toalettstolens vattentank. Förmodligen tycker den att det är tryggt därinne även om vattnet av och till hastigt ebbar ut. Den tycker väl också att akustiken där är bra. Ändå undrar man hur den har det, hur den klarar sig, vad den livnär sig på?

Den morgonkonserverande grodan, som också verkar ha en fru. Dock inte lika högljudd?

Soluppgång och en stunds avkoppling för Gunnar innan det är dags att gå till kliniken.

Cellina skär frukter till dagens frukost.

Vid sextiden kommer gryningen hastigt på. Solen här nere nära ekvatorn tycks stiga rakt upp ur den disiga horisonten. Då kan man sätta sig i en av de två rottingstolar som står under ett takutsprång strax utanför entrédörren och läsa. Håller just nu på med: "A Grain of Wheat", av den i nobelsammanhang omnämnde och ständigt tippade författaren N'gugi wa Thiong'o. Det är

Undersökning av tandstatus utombus.

en mycket bra bok, och finns översatt till svenska under titeln: "Om icke vetekornet".

Att läsa en bra bok av en god författare, i gryningsljus, i behaglig temperatur och med dis hängande i luften, samtidigt som man tar in syrsors och fåglars morgonsång, det är något som kan rekommenderas, även om man har en engelsk text att tolka.

Strax innan jag går iväg till kliniken kommer min hushållerska Cellina. Tillsammans går vi igenom dagens göromål och diskuterar menyn. Hon är noga med att inga rester skall kastas, och det tycker jag är bra, men det kan leda till att man får äta samma mat 3-4 dagar i rad. Så var det t.ex. med den mat hon lagade härom veckan, nämligen en portion "ugali", som är en hårdkokt och fast majsgröt. En kokt källiknande grönsak, (sukumawiki) ätes därtill. Den, enligt henne "lilla" portion hon lagat till, räckte för mig i fyra dagar. Om än jag inte kan anse denna kenyanska nationalrätt vara någon direkt gastronomisk höjdpunkt är den säkert nyttigt, att döma av att så många kenyaner äter den varje dag, var vecka året runt.

Kl. 10.30 är det en halvtimmes break. I stället för kaffe och smörgås intar jag, skedvis, en mugg av den traditionella lättflytande gröt, som är kokt på sädeslagen hirs och durra. Den däremot är riktigt smaklig.

Sex dagar i veckan arbetar Gunnar.

Morgonens andra arbetspass slutar kl. 13.00, följt av 1,5 timmes välbehövlig lunch och siesta.

Därpå följer eftermiddagens pass som skall sluta kl. 17.00, såvida det inte är några obehandlade akutpatienter kvar på raddan av plaststolar utanför kliniken, stolar som utgör ett garanterat tidnings- förströelse- och bokfritt "väntrum".

När man så mot sena aftonen promenerar den korta sträckan hem till huset, ja då har dagen börjat svalna av, och en relativt nylagad middag står framdukad.

Mörknar gör det vid 18.30-tiden, lika snabbt som gryningen kom... Ja, ungefär så ser min vardag ut här nere. Sex dagar i veckan.

Denna vardagsrutin kan förgyllas med t.ex. en kvällspromenad upp på en granithöjd, en så kallad kopje, belägen strax bakom sjukhusområdet. Därifrån man kan betrakta solnedgången och i fjärran Kili-manjaro, som med sin konformade kägla tycks sväva högt över såväl horisont som tillvaro. Fågelvägen är det 16 mil till detta näst intill 6000 m höga berg, Afrikas högsta.

Många varma hälsningar bifogas!

Gunnar (som också, på begäran, skickat alla bilder).

Örjan Åkerrén
Valloxvägen 40 L
741 42 Knivsta

Ethiopian Tizita Tours till olika resmål

Helen Sverkel, tidigare ledamot i Svensk-Etiopiska Föreningens styrelse, och hennes samarbetspartner i Etiopien, Tadesse Lezaw, erbjuder rundturer som utgår från Addis Abeba. Flygresan tur och retur Stockholm - Addis Abeba köper varje deltagare och ingår inte i priset. Är man ute i god tid kan resan kosta mellan 5.000 och 6.000 kr.

Den mest intressanta resan som rekommenderas är Addis - Axum - Lalibela - Addis, med logi, frukost, guideade turer av Helens "etiopiska söner", åsneritt upp till Eshete Mariam, kyrkrunda med Bet Giyorgis m.fl. Kostnad cirka 6.000 kr, inklusive inrikesflyg/person. Tidsåtgång cirka en vecka - 10 dagar. Gruppstorlek 6 - 8 personer är den optimala.

Man kan i stort sett åka när det passar gruppen. Helen är i Etiopien ett par gånger om året.

Helen brukar åka ut till Afar-området och hälsa på en australiensisk väninna. Då får man räkna med primitiva förhållanden och sova under bar himmel. Man kan toppa med besök till vulkanen Erta Ale som är aktiv men där är det hett om öronen!

Resor anordnas även till intressanta resmål som Jimma, Adama, Soddere, Shashammenne och Awassa, Arba Minch, Wondu Gennet, Suf Omar, Gonder, Bahar Dar, Tana med Blå Nilen, Abbay. Turerna kan kombineras med andra resmål.

Ingegerd Nylander

Hemsidan <http://ethiopiantizitatours>.

Helens mailadress helensverkel@hotmail.com samt Helens mobilnummer 070-309 32 42 är bästa sättet för kommunikation angående resor.

Bet Giyorgis i Lalibela sedd ovanifrån. Foto: Pia Virving.